

กลุ่มอนุรักษ์เทือกเขาภูพานน้อย ตำบลกุดชุม อำเภอกุดชุม และตำบลเลิงนกทา อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

1) บริบทชุมชน

เทือกเขาภูพานน้อยเป็นเทือกเขาที่มีความสูงประมาณ 500 เมตร อยู่ในเขตอำเภอกุดชุม และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีความสำคัญทางธรรมชาติเพราะเป็นป่าต้นน้ำของลำน้ำหลายสาย เช่น ลำโพง ห้วยแจว ไหลลงสู่แม่น้ำชี ลำเซบาย และไหลลงสู่แม่น้ำมูล มีความหลากหลายทางชีวภาพแบบป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ มีหินเทิน เทิบถ้ำ หน้าผาและลานหินดินดานที่สวยงามบนภูเขาแทบทุกลูก ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่

2) ความเป็นมาของการอนุรักษ์เทือกเขาภูพานน้อย

1. สภาพปัญหาและความเป็นมา

ในช่วงเวลาปลายรัฐบาลเผด็จการทหาร (ถนอม-ประภาส) นั้น ป่าผืนนี้ได้ตกอยู่ในวิกฤติของ “ขบวนการสัมปทานป่าไม้” ต้นไม้ถูกเลื่อยยนต์ตัดโค่น ซากต้นไม้หรือท่อนซุงถูกชักลากทิ้งกลางคืนทั้งวัน ระหว่างโรงเลื่อยและป่าดง ไม้ก็เดือนป่าก็โล่งเตียน เหลือเพียงลูกไม้ และพ่อแม่ไม้ที่อยู่ลึก ขนยาก ซึ่งต่อมาก็ได้ตกอยู่ในวิกฤตช่วงที่สอง คือ “ขบวนการมอดกินไม้”

เมื่อภูเขาและผืนป่าเหลือเพียงก้อนหิน เบียดกล้าไม้และดงหญ้า ไฟไหม้ป่าและฝูงวัว

ควาย ได้อาศัยใบบุญแห่งร่มผืนธงธรรมจักรและผ้ากา
สาวพัสดร์ของ “ขบวนการพระสงฆ์แบบวัดป่าหรือ
พุทธนาราม” ซึ่งไม่เคยทอดทิ้งป่าไปไหน เพราะ
หลายถ้ำ หลายภูนั้นมีพระประจำบำเพ็ญเพียรอยู่
ชาวบ้านชาวพุทธผู้มีศรัทธาได้ช่วยกันทำนุบำรุงวัด
ป่าให้ต้นไม้งอกงาม ป้องกันไฟป่าและดับไฟในฤดู
แล้งเสมือนเป็น “นักรบเพื่อผืนป่ากองพลที่ 1” ควร
ได้รับการยกย่องว่าเป็น “วีรบุรุษแห่งป่าภูเขา” จาก

อนุชนได้อย่างภาคภูมิใจ

เมื่อต้นฝนปี 2543 หลวงพ่อสุณีย์ ปรกโม ประธานสงฆ์วัดป่าพุทธสถานภูหินปูน บ้าน
นามน พระอาจารย์สุพลชัย สุพชโย เจ้าอาวาสวัดภูหมากพริก บ้านทองสัมฤทธิ์ และพระอาจารย์
เข็ม (ยอดกมล) วุฒโก เจ้าอาวาสวัดป่าสวนสมุนไพโร บ้านเหล่าฝ้าย ตำบลกุดชุม อำเภอกุดชุม
จังหวัดยโสธร มีดำริกันเรียกประชุม ชาวบ้านชาวพุทธหลายหมู่บ้านในเขตรอบภูเขา เช่น ตำบล
กุดชุม ตำบลคำน้ำสร้าง ตำบลหนองแห่น อำเภอภูพาน และตำบลศรีแก้ว อำเภอเลิงนกทา เพื่อหา
แนวทางในการตั้งกลุ่มชาวบ้านอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยการดำเนินงานเบื้องต้นของ “ผู้ก่อการดี” ทำ
หน้าที่เตรียมการประชุม แจกจ่ายหนังสือเชิญชวนพี่น้องมาประชุมที่ ศาลาวัดป่าพุทธสถานภู

2. กระบวนการจัดการทรัพยากร

แกนหลักในการขับเคลื่อนและจัดการทรัพยากรในเขตภูพานน้อย ก็คือ กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม (อพช.) โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

- 1) จัดอบรมปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนรักธรรมชาติ
- 2) สำรวจป่าภูเขา ศึกษาสมุนไพร
- 3) กิจกรรมในการปลูกป่าแบบประชาอาสา
- 4) กิจกรรมลาดตระเวน ป้องกันไฟป่า และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

3) ผลการดำเนินงาน

1. ปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติป่าภูเขา – ต้นน้ำ ให้ได้รับความร่วมมือจากพี่น้องชาวชุมชนรอบป่าเทือกเขาภูพานน้อย (ป่าโพนงามดงปอ) จนธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. เกิดเครือข่ายองค์กรชุมชนอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ดังตาราง

ลำดับ	ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน	จำนวน	ประชากร (คน)	พื้นที่ป่าชุมชน (ไร่)
1.	บ้านหนองแก หมู่ที่ 7 ต.กุดชุม อ. กุดชุม จ.ยโสธร	201	885	50 (ป่าช้า/ สุสาน)
2.	บ้านหนองเมืองกลาง หมู่ที่ 10,21 ต.กุดชุม อ. กุดชุม จ.ยโสธร	294	1,037	32 (วัดป่า)
3.	บ้านเหล่าฝ้าย หมู่ที่ 11 ต.กุดชุม อ. กุดชุม จ.ยโสธร	75	324	80 (วัดป่า)
4.	บ้านทองสัมฤทธิ์ หมู่ที่ 15 ต.กุดชุม อ. กุด ชุม จ.ยโสธร	103	454	35
5.	บ้านนามน หมู่ที่ 16 ต.กุดชุม อ. กุดชุม จ. ยโสธร	78	322	50 (วัดและป่า ช้า)
6.	บ้านคำหนองยาง หมู่ที่ 1 ต.คำน้ำสร้าง อ. กุด ชุม จ.ยโสธร	83	437	35
7.	บ้านภูถ้ำพระ หมู่ที่ 5 ต.คำน้ำสร้าง อ. กุด ชุม จ.ยโสธร	102	478	ป่าภูเขา
8.	บ้านพรเจริญ หมู่ที่ 8 ต.คำน้ำสร้าง อ. กุดชุม	63	290	25

ลำดับ	ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ประชากร (คน)	พื้นที่ป่าชุมชน (ไร่)
9.	บ้านศรีแก้ว หมู่ที่ 3 ต. ศรีแก้ว อ. เลิงนกทา จ.ยโสธร	110	658	782
	รวม	1,109	4,885	

หมายเหตุ ข้อมูลสำรวจเมื่อ เดือนมีนาคม 2550

3. มีวิทยุกระจายเสียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น – ชุมชน โดยเริ่มเปิดใช้ตั้งแต่ปี 2547 – ปัจจุบัน

4. มีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร โดยการนำของประชาสังคมจังหวัดยโสธร

4) ปัญหาและอุปสรรค

1. ความเหนื่อยล้าของคณาทำงาน ที่ยังต้องการขวัญกำลังใจ ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อการเลี้ยงชีพให้สอดคล้องกับวิถีแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. องค์กรขาดการประสานงานจากแหล่งทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

5) การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกลุ่มต่าง ๆ ในอนาคต

1. องค์กรชุมชน/กลุ่ม/ชมรม/มูลนิธิหรือองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติทั่วโลกเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยน เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างเป็นขบวนการที่เกิดพลังอย่างแท้จริง
2. ให้บริการองค์กรที่อยากเผยแพร่กิจกรรม/ผลงานขององค์กรโดยผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง
3. ร่วมมือกับหน่วยงานราชการทุกแห่งที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชน